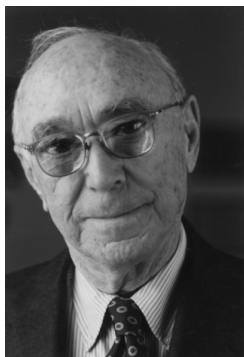

IN MEMORIAM

Џером Брунер
1915–2016

Џером Брунер (Jerome Bruner) почина на 5 јуни во својата 101. година од животот. Неколку месеци пред тоа имал аневризма на аортата, но не починал од тоа. Причината за смртта не е соопштена.

Брунер е еден од најпознатите и највлијателните психолози во светот. Напишал повеќе од 360 трудови, кои се цитирани повеќе од 130.000 пати.

Студирал психологија на Универзитетот Дјук во САД каде што дипломирал во 1937 година. Магистрирал во 1939 година, а докторирал во 1941 година на Универзитетот Харвард на тема *A psychological analysis of international radio broadcasts of belligerent nations*. Првиот труд го објавил заедно со Б. Канингем, во списанието *Comparative Psychology* (Vol. 27(1), 1939, 69-77), под наслов *The effect of thymus extract on the sexual behavior of the female rat. Preliminary report*.

За време на Втората светска војна работел во военото разузнавање на САД. Негова задача била да ги истражува психолошките аспекти на пропагандата. На Харвард почнал да предава во 1945 година. Иако бил продуктивен преку целиот свој живот, според моето мислење периодот што го поминал на Харвард е најзначаен период од неговиот живот.

Ќе спомнам некои од неговите многубројни постигнувања на Харвард.

Со своите идеи што ги развил таму се дистанцирал од бихевиоризмот на Скинер, кој сметал дека луѓето реагираат рационално и во согласност со дефинираните награди и казни. Во неговите трудови провејува една теза, имено дека не реагираме пасивно на светот околу нас, туку активно го интерпретираме и го организираме.

Брунер бил еден од основачите на Центарот за когнитивни студии на Харвард во 1960 година и потоа негов повеќегодишен директор. Друг коосновач на овој центар бил познатиот психолог Џорџ Милер. Овој центар

наскоро постанал расадник на нови идеи во психологијата, образованието, јазикот и во други полиња. На пример, Ноам Чомски, познат лингвистички теоретичар и критичар на општеството, е еден од многуте научници кој ја започнале својата кариера во овој центар.

Во едно свое истражување Брунер покажал дека нашата перцепција на објектите е под влијание на невидливи социјални и културни услови. Тој, имено, во еден од своите најпознати експерименти констатира дека сиромашните деца го перципирале металниот долар поголем отколку побогатите деца. Колку што повеќе доларот вредел за нив, толку поголем го замислувале. Оваа студија го наведе Брунер да заклучи дека човековата мотивација е посложена од колку што се претпоставуваше и дека врз неа влијаат емоциите, имагинацијата и културните услови.

Со неговите трудови тој укажувал на поврзаноста на психологијата со образованието. Во една електронска порака, Хаурд Гарднер, професор на истиот универзитет (Харвард), напишал: „Мислам дека тој најмногу придонел за образовната филозофија/психологија во Америка по Џон Дјуи“.

Идеите за поврзаноста на психологијата и образованието ги разработил во две книги: *A Study of Thinking* (1956) и *The process of education* (1960). „Секој ученик може успешно да се подучува... ако се обрне внимание на психолошкиот развој на детето“, вели Брунер. Неговите идеи за раното образование помогнале да се развие програмата *Head Start*, која се однесува на менталниот, социјалниот и емоционалниот развој на децата на возраст до 5 години. Оваа програма и денес е актуелна во Америка. Тој развил и т.н. спирален курикулум, според кој сложена материја на учениците им се воведува година по година со зголемено ниво на софистицираност. Брунер мислел дека првенствена задача на наставникот е она што тој го нарекувал „ископување на човековите интелектуални потенцијали (“the mining of human intellectual potential”). Често, велеше Брунер, оваа мисија е спречена од добронамерните, но лошо планирани училишта... кои не ги разбираат потребите на детето.

На Харвард останал до 1972 година кога отишол во Обединетото Кралство. Предавал психологија на Универзитетот во Оксфорд. Во Америка се вратил во 1980 година како професор по психологија на правниот факултет на Универзитетот во Њујорк Таму предавал 10 години, а го проучувал односот помеѓу правото, културата и општеството. Како професор на правен факултет, тој јавтакајувал психологијата во литаратурата, филозофијата, антропологијата, како и во други науки, разјаснувајќи разни аспекти на заемниот однос помеѓу правото и културата. Во текот на 70-годишната академска кариера, Брунер

бил неуморен истражувач кој континуирано се движел од едно поле во друго. Основа на неговата работа била студијата на когницијата, но тој навлегувал и во други полиња, на пример, музика, физика, литература, социологија, право барајќи однос помеѓу когнитивната перцепција и правното донесување на одлуки.

Оттука, неговата работа не е релевантна само за психологијата, туку и за многу други науки. „Тој (Џером Брунер – Т. Н.) беше дел од генерацијата интелектуални џинови кои навлегувале во повеќе науки“, изнел своја оценка познатиот психолог Х. Гарднер.

Неговите дела, елегантно пишувани, стекнаа широка публика. На предавањата, пак, поставувал предизвикувачки прашања на кои одговарал наредниот час. Така, една тема сугерирала друга.

Брунер бил активен и надвор од Универзитетот. На пример, за време на мандатот на претседателот Кенеди, тој бил член на Научниот советодавен комитет на претседателот. Бил и претседател на Американското здружение за психологија.

Повремено држел семинари за когнитивните теории сè до 98. година од животот.

Добил повеќе награди и признанија, меѓу кои *International Balzan Prize*, the *CIBA Gold Medal for Distinguished Research* и *Distinguished Scientific Award of the American Psychological Association*.

Од неговиот голем опус, ќе ги спомнам следниве негови поважни книги: *On Knowing: Essays for the Left Hand* (1962); *In Search of Mind: Essays in Autobiography* (1983); заедно со професорот на правен факултет Anthony G. Amsterdam, *Minding the Law* (2000); *Mandate from the People* (1944); *A Study of Thinking* (1956), со Jacqueline J. Goodnow и George A. Austin); *Toward a Theory of Instruction* (1966); *Processes of Cognitive Growth: Infancy* (1968); *The Relevance of Education* (1971); *Communication as Language* (1982); *Child's Talk* (1983); *Actual Minds*; *Possible Worlds* (1986); *Acts of Meaning* (1990); *The Culture of Education* (1996); *Making Stories: Law, Literature, Life* (2003).

Роден е слеп на 1 октомври 1915 година во Њујорк, во семејство на полски еврејски емигранти. Прогледал во втората година од животот, по успешно извршена операција. Имал слаб вид па поради морал цел живот да носи наочари со дебели стакла.

Томе Николоски
универзитетски професор во пензија